

DR. YOSSI KORAZIM-KÖRÖSY

Kőrösy József a család szemével

Tisztelt hölgyeim és uraim! Drága családom és barátaim! A kis Kőrösy család számára először adódik ilyen különleges esemény, amelyre Franciaországból, az Egyesült Államokból és Izraelből, tehát három kontinensről összejövünk Magyarországon, hogy megemlékezzünk dinasztiánk alapítójáról, arról a rendkívüli emberről, akit személyesen egyikünk se ismert, és akinek ma már csak Magyarországon maradt unokája viseli az általa választott Kőrösy nevet.

Eredeti neve Hajduska volt, őseiről keveset tudunk, ezért is neveztem dinasztiaalapítónak. 1844-ben született, nem sokkal a magyar szabadságharc előtt. Apja kereskedő volt, de tönkrement, és visszavonult Békés megyébe. Tehetséges fiát sógorára, egy fővárosi orvosra bízta, akinek a segítségével a fiatalember leérettségizett. „Tizennyolc évesen egy pénzügyintézetben vállalt munkát, közben az egyetemen Kautz Gyula és Konek Sándor óráit hallgatta. Nem annyira az irodalom és történelem érdekelte, hanem az élő valóság, a társadalom élete: mindenekelőtt a város lakóinak szegénysége vagy gazdagsága, műveltsége, lakásviszonyai, egészségi és tudati állapota. Egyre mélyre hatóbb cikkeket írt ezekről a problémákról.”¹ Olyan korszakban nőtt fel, az emancipáció idején, amikor végre teljes jogú állampolgárságot adtak a zsidóknak. Azokhoz a zsidókhoz tartozott, akik éltek a feltárult új lehetőségekkel. Megnyíltak előttük a társadalom kapui, világi műveltséget szerezhettek, anélkül, hogy vallásukat meg kellett volna változtatniuk.

Dédapám szakmai karrierje a XIX. század második felében alapvetően párhuzamos szálon futott a magyar zsidóság aranykorával, az asszimiláció ígéretével. Mégis, amikor a millenniumi megemlékezések idején, 1896-ban Ferenc Józseftől nemességet kapott, és felvette a szántói előnevet, komoly nyomás nehezedett rá, hogy hálája jeléül keresztelkedjen ki. A családi legenda szerint ő azt válaszolta, hogy nem válik hitetlen zsidóból hitetlen kereszténnyé. Ősünk így megmaradt hitetlen zsidónak. (Erről tegnap a temetőben sok érdekes információt kaptunk Haraszi György² tanár úrtól.)

Akkoriban a zsidóságban optimizmus és bizalom uralkodott az Osztrák–Magyar Monarchia társadalmával és fennálló rendszerével kapcsolatban. Amikor Kőrösy József házat vásárolt az Oktogonon, majd amikor – Margit lánya öngyilkossága után – a Délibáb utca 30-ban vett házat, nemcsak magyar nemesi és társadalmi hovatartozását, hanem erős magyar identitását is kinyilvánította. Úgy gondoljuk, hogy a Hősök tere mellett lakni azokban az években a magyar identitás kifejezése is volt.

¹ Dr. Nemes Erzsébet, Szalay Márta: Kőrösy József műveinek válogatott bibliográfiája. Előszó. KSH Könyvtár és Levéltár, Budapest, 2006.

² Dr. Haraszi György PhD, történész, az MTA Történettudományi Intézet tudományos főmunkatársa.

A magyar hazába vetett általános remény és bizalom érzése miatt Kőrös József a legkevésbé sem tartott a következő generációk idején megjelenő tragikus jövőtől, amikor Európában és Magyarországon felütötte fejét a rasszizmus. De biológus professzor fia, Kornél – a nagyapám – még megérte, hogy az erősödő antiszemita hullám következtében majdnem kiszorult az egyetemi életből. Ezért ő lett az első cionista aktivista a családban az 1930-as évek közepén. Ha visszanezünk Kőrös Kornél és testvére, Pál sorsára, megérthetjük az antiszemitizmus és a holokauszt hatását a családukra. Teljes atomizálódást okozott, három irányban szétszórta a családukat a világba. Kornél egyik fiát, akit nagyapja után Jóskának hívtak, magyar munkaszolgálatosként megkínózták, majd deportálták Auschwitzba. A háború vége felé meghalt az egyik rettegett halálmenetben.

Kornél másik fia, Kőrös Ferenc professzor – az apám – csodával határos módon túlélte azt a korszakot, és tovább folytatta Kornél nagyapám cionista tevékenységét. Fél évszázaddal ezelőtt, 1956-ban kivándorolt a zsidó államba, Izraelbe, és ott is a kémia professzoraként dolgozott. Én 10 éves voltam akkor. Elkezdtem egy új utat, amelyen a nevemet kétszer változtattam meg. Az igazgató az ötödik osztályban azt mondta apámnak, hogy ne Kőrös Lacika névvel adja be a fiát egy izraeli iskolába. „Talán van zsidó neve is?” Akkor én büszkén azt mondtam apámnak, hogy persze, hogy van zsidó név: Kőrös József. Nem a statisztikusra gondoltam, hanem Jóskára, apám testvére, akit a náci megöltek. (Hogyan lettem Korazim, az már másik történet. 13 évvel ezelőtt azért visszavettem a Kőrös nevet is.) Az utóbbi 10–15 évben tapasztaltam, hogy az én karrieremben is, aki közösségi szociális munkás vagyok, milyen fontos a demográfiában való jártasság...

Kornél nagyapám két lánya szintén kivándorolt: Klári Kanadába, Zsuzsa New Yorkba. Az akadémikus Kőrös József egyetlen élő unokája, Pali fiának gyermeke, Nyéki Mimi (aki itt van körünkben) a férjével együtt Párizsba menekült.

Ez a családi szétszóródás súlyos kérdéseket vet fel számunkra azzal kapcsolatban, mi-féle sors várt volna ránk, ha Magyarországon maradunk, s milyen akkor, ha nem történtek volna ezek a tragikus események. Vajon mit gondolna Kőrös József, ha most jelen lehetne közöttünk? Miután kortársai által is jól ismert és nagyra becsült harcot folytatott a magyar tannyelv bevezetéséért az észak-magyarországi iskolákban, minden bizonnyal meglepődne, hogy jelenlegi családjában milyen kevesen beszélnek magyarul. Valószínűleg igencsak elszomorítaná őt a távoli helyekre szétszóródott család, amelynek tagjai alig ismerik egymást, és alig tartanak kapcsolatot. Másrészt büszkén könyvelné el, hogy leszármazottai között milyen sokan kutatják a természetet, foglalkoznak zenével és más művészetekkel, mennyien vesznek részt az emberek és a társadalom helyzetének javításában, hányan lettek orvosok, pszichológusok, szociális munkások (rajtam kívül is), hányan dolgoznak emberekkel törődő szakmákban a saját országukban. Mindezek alapján valószínűleg úgy érezné, hogy életművének legalábbis egy része fennmaradt a történelmi viharok ellenére. Minden bizonnyal annak is örülne, hogy egykori munkáját nagyra értékeli az utókor, hogy az a nehézségek után megtalálta méltó helyét a magyar tudományban, hogy oda visszafogadták, már amennyiben valaha ki lehetett zárni belőle.

Mint mondtam, összejöttünk három országból³, és találkoztunk azokkal, akik Magyarországon maradtak. Köszönjük⁴ a szervezőknek, hogy ilyen méltó körülmények között együtt is szembenézhattünk Kőrös József hagyatékával, elgondolkozhattunk róla, újraegyesített család lehettünk – ha rövid időre is. Pár nap múlva mindenki szépen hazamegy.

Kőrös síremléke a leszármazottakkal

³ [Az emlékülésen bemutatott családfát az olvasó megtalálja a Területi Statisztika internetes változatában.](#)

⁴ Az előadó külön köszönetet mondott szervezőmunkájáért és lelkesedéséért Kálmán Ellának (Fővárosi Levéltár) és Laczka Évának (KSH).